

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle hallituksen esityksen luonnoksesta opintotukilain muuttamisesta

Opintotukilain muuttamista koskevan esitysluonnoksen perusteella saa hyvän käsityksen asian taustasta, tavoitteista ja keskeisistä ehdotuksista. Esitysluonnoksen taloudellisia vaikutuksia on käsitelty hyvin, mutta vaikutuksia opiskelijoihin, lapsiin ja nuoriin tulee tarkentaa.

Esitysluonnoksen keskeisimmät puutteet ja kehittämiskohteet

- i) Esitysluonnoksessa tulisi arvioida, minkälaisia vaikutuksia opintotuen lainapainotteisuuden lisäämisellä voi olla haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten taloudelliseen asemaan.
- ii) Esitysluonnoksessa tulisi mahdollisuuksien mukaan arvioida opintotuen lainapainotteisuuden riskejä.
- iii) Esitysluonnoksen lausuntoaika oli hyvin lyhyt. Yhteiskunnallisesti merkittävässä esityksessä tulisi kaikilla asiaan liittyvillä sidosryhmillä ja kansalaisilla olla riittävä aika lausua asiasta.

1. Hallituksen esitysluonnoksen keskeinen sisältö

Tässä esitettävä kuvaus on suora lainaus esitysluonnoksen ”esityksen pääasiallinen sisältö” -jaksosta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia päätoimisen opiskelun edellytysten turvaamiseksi. Opintorahan huoltajakorotukseen ehdotetaan tehtäväksi tasokorotus, jolla parannettaisiin lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä päätoimiseen opiskeluun. Lisäksi opintolainan valtioneuvoston määrää ehdotetaan nostettavaksi 650 eurosta 850 euroon kuukaudessa Suomessa opiskelevalla ja 800 eurosta 1 000 euroon kuukaudessa ulkomailla opiskelevalla opiskelijalla. Muussa kuin korkeakoulussa opiskelevien alle 18-vuotiaiden valtioneuvoston määrää ehdotetaan nostettavaksi 300 eurosta 400 euroon. Esityksessä ehdotetaan myös, että muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opintolainojen nostokertojen määrää lukukauden aikana lisättäisiin opintolainan riittävyyden parantamiseksi ja opintolainan tarkoituksenmukaisen käytön edistämiseksi.

2. Arvio hallituksen esitysluonnoksesta ja vaikutusarvioinneista

2.1 Yleiset huomiot

Luonnos hallituksen esitykseksi oli lausuntokierroksella 22.9.–6.10.2023. Säädosvalmistelun kuulemisoppaan mukaan kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa.¹ Lausuntoaika voi vain perustellusta syystä olla edellä mainittua lyhyempi. Esitysluonnoksen mukaan lausuntoaikaa lyhennettiin esityksen kiireellisyyden vuoksi. **Arviointineuvosto kiinnittää huomiota**, että esitysluonnoksen lausuntoaika oli hyvin lyhyt. Yhteiskunnallisesti merkittävässä esityksessä tulisi kaikilla asiaan liittyvillä sidosryhmillä ja kansalaisilla olla riittävä aika lausua asiasta.

Arviointineuvosto katsoo, että opintotukilain muuttamista koskeva esitysluonnos on kirjoitettu erittäin selkeästi. Esitysluonnoksen perusteella saa hyvän käsityksen asian taustasta, tavoitteista, keskeisistä ehdotuksista ja lausuntopalautteesta tiiviissä muodossa.

Arviointineuvosto katsoo, että nykytilan kuvauksessa voisi käyttää taulukoita tai havainnollistavia kuvia. Esimerkiksi pohjoismaisia ratkaisuja opintotuen muodosta voisi mahdollisesti kuvata taulukossa.

Opintotuen enimmäismääriä erilaisille opintotuen saajaryhmille on havainnollistettu taulukon avulla. Taulukosta ilmenee, mitkä opiskelijaryhmät hyötyvät eniten ja mitkä vähiten ehdotetuista muutoksista. **Arviointineuvosto ehdottaa**, että taulukkoon voisi vielä lisätä arvion erilaisiin saajaryhmiin kuuluvien henkilöiden määrästä. Opiskelijan toimeentuloon ja asemaan liittyvien vaikutusarvioiden yhteydessä voisi myös sanoittaa paremmin, mitä päätelmiä taulukosta voidaan tehdä.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että esitysluonnoksessa on hyödynnetty jonkin verran tutkimus- ja tilastotietoa.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että opetus- ja kulttuuriministeriön aikomuksena on seurata ja arvioida ehdotettujen muutosten vaikutuksia ja toimivuutta yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa.

---

¹ [Kuulemisoppaan](#) (2016) mukaan säädösehdotuksista pyydettyjen kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa.

2.2 Taloudelliset vaikutukset

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että esitysluonnoksessa on arvioitu muutosten vaikutusta esimerkkien avulla erilaisille opiskelijaryhmille myös asumistukiudistuksen vaikutukset huomioon ottaen.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että esitysluonnoksesta saa hyvän käsityksen valtiontaloudellisten vaikutusten tekijöistä ja niiden mittakaavasta. Vaikutusten arvioinnissa on myös avoimesti tuotu esiin arvioihin liittyviä epävarmuuksia, kuten korkotason, elinkustannusten, taloustilanteen ja työllisyystilanteen aiheuttamat vaikutukset.

2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Opintotuen saajiin voi kuulua haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä, kuten alaikäisiä toisen asteen opiskelijoita tai vammaisia opiskelijoita. **Arviointineuvosto katsoo**, että esityksessä tulisi arvioida, minkälaisia vaikutuksia lainapainotteisuuden lisäämisellä voi olla haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten taloudelliseen asemaan. Voiko tällaisilla henkilöillä olla suurempi riski sille, että lainan nostamiseen liittyviä veloitteita ei ymmärretä tai opintolainan takaisinmaksussa on haasteita?²

Opiskelijoiden ja opiskelijalapsiperheiden perustoimeentuloon vaikuttavat esitysluonnokseen sisältyvien ehdotusten lisäksi erillisissä hallituksen esityksissä asumistukeen ehdotettavat muutokset ja opintorahan indeksikorotusten jäädyttäminen. Lausuntopalautteessa on esitetty huoli esityksen vaikutuksista opiskelijaperheiden lapsiin ja nuoriin, kun samanaikaisesti ehdotetaan myös muita lapsiperheiden toimeentuloon vaikuttavia sosiaaliturvan muutoksia. **Arviointineuvosto katsoo**, että esitysluonnoksessa tulisi syventää arviota näiden esitysten yhteisvaikutuksista opiskelijoihin, lapsiin ja nuoriin.

3. Lainsäädännön arviointineuvoston lausuma

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto on annettu opintotukilakia koskevasta hallituksen esityksestä (hankenumero: OKM026:00/2023), jonka opetus- ja kulttuuriministeriö toimitti arviointineuvoston käyttöön sähköpostitse 10.10.2023. Lausunto on julkinen.

Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää hyvin lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvosto suosittelee, että hallituksen esitysluonnosta täydennetään neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

---

² VTV:n tarkastuskertomuksessa nostetaan esille ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelleet, jotka ovat yliedustettuina opintovelanmaksun laiminlyöneiden joukossa ja katsotaan, että opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi etsiä keinoja toisen asteen opiskelijoiden lainaturvallisuuden lisäämiseksi (Opintotukiudistuksen tuloksellisuus 2010-luvulla. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 2/2022, s. 6).

VALTIOEUVESTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

LAINSÄÄDÄNNÖN
ARVIOINTINEUVOSTO

Helsingissä 18. lokakuuta 2023

Leila Kostainen

Lainsäädännön arviointineuvoston puheenjohtaja

Birgitta Hämäläinen

Erityisasiantuntija, lainsäädännön arviointineuvoston sihteeri

Yhteystiedot:

Valtioneuvoston kanslia
PL 23, 00023 Valtioneuvosto
vnk.fi
p. 0295 16001

Liite 1 Arviointineuvoston käyttämät standardilausumat

5. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää kiitettävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvostolla on vain vähäisiä lisäsehdotuksia hallituksen esitysluonnokseen.

4. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää hyvin lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvosto suosittelee, että hallituksen esitysluonnosta täydennetään neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

3. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos noudattaa tyydyttävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjetta. Arviointineuvosto suosittelee, että esitysluonnosta korjataan neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

2. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos noudattaa välttävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjetta. Hallituksen esitysluonnoksessa on olennaisia puutteita ja esitysluonnosta tulee korjata neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

1. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnoksen puutteet ovat niin merkittäviä, ettei esitysluonnos täytä lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimuksia. Hallituksen esitysluonnoksen pohjalta ei pysty muodostamaan riittävää ja perusteltua käsitystä esityksestä, eikä sen taloudellisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Ilman puutteellisuuksien korjaamista on vakavasti harkittava, voiko hallituksen esityksen antaa eduskunnan käsiteltäväksi.*

* Viimeinen virke jätetään pois niissä tilanteissa, kun esitystä ei käytännössä voida vetää pois.